

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Робоча програма
для студентів спеціальності 051 "Економіка"
другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 330.342.146(07.034)

С69

Укладачі: Г. В. Назарова
С. Ю. Гончарова

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці.

Протокол № 1 від 26.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Соціальна економіка : робоча програма для студентів спеціальності 051 "Економіка" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 50 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" другого (магістерського) рівня.

УДК 330.342.146(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Останнім часом все гостріше відчувається потреба у якісно новому підході до вирішення соціальних проблем, більш тісній та глибокій інтеграції соціальної та економічної економіки, яке знаходить своє вираження у соціальній економіці.

Соціальна економіка займає все вагомніше місце в розвитку українського суспільства, набуває власного обличчя, стає самостійною наукою.

Сьогодні соціальна економіка акумулює в собі весь спектр економічних проблем та кризових явищ, які загострилися останнім часом в Україні: поглиблюється рівень розшарування між різними верствами населення; зростає рівень безробіття; збільшується рівень соціальної напруги у суспільстві; знецінюються доходи населення тощо.

Соціальна економіка покликана забезпечити громадянам гарантовані Конституцією України права: на життя, безпечні умови праці, винагороду за працю, захист сім'ї, відпочинок, освіту, житло, охорону здоров'я та медичну допомогу, соціальне забезпечення та сприятливе навколишнє середовище.

Нового значення у сучасних умовах набуває теоретичний аналіз проблем соціальної економіки, коли перед державою постало важливе завдання визначення ефективності шляхів розв'язання суперечностей у соціальній сфері на основі осмислення як світового, так і власного вітчизняного досвіду. Зазначене вище суттєво актуалізує розробку як наукових проблем соціального розвитку, так і їх вивчення та аналіз в навчально-методичному аспекті.

Навчальна дисципліна "Соціальна економіка" є базовою навчальною дисципліною, яку вивчають, згідно з навчальним планом підготовки фахівців спеціальності 051 "Економіка" другого (магістерського) рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4 (денна форма навчання) 5 (заочна форма навчання)	Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"	Базова	Базова
Загальна кількість годин – 120 (денна форма навчання); 150 (заочна форма навчання)	Спеціальність 051 "Економіка"	Рік підготовки	
		1м	1м
Змістових модулів – 2		Семестр	
		2-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,35; самостійної роботи студента – 4,7	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		20 год	12 год
		Практичні, семінарські	
		20 год	12 год
		Самостійна робота	
		80 год	118 год
		Вид контролю	
залік	залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50 %;

для заочної форми навчання – 20,3 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладення цієї навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань і прикладних вмінь та компетентностей щодо використання методичного апарату та інструментарію соціальної економіки

та оволодіння навичками прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах ринкових відносин.

Основне завдання навчальної дисципліни – вивчення змісту, напрямків, основних функцій, принципів й механізмів соціальної економіки як невід'ємної складової функціонування демократичної правової соціальної держави; оволодіння питаннями теорії та практики соціально-політичних процесів, а також формування глибокого розуміння, цілісного світогляду і навичок системного мислення в галузі соціально-економічного функціонування суспільства, спрямованого на створення умов для розвитку і самореалізації особистості в трансформаційних змінах глобального характеру.

Об'єктом навчальної дисципліни є це сукупність соціальних потреб людини, які вона має реалізувати в різних сферах свого життя і які повинні бути захищені з боку держави і суспільства.

Предмет навчальної дисципліни є економічні відносини в їх системній залежності й обумовленості із соціальними, політичними, етнічними, антропологічними елементами, у цілому зумовлюючими створення добробуту людини. При такому підході основною, відмітною рисою предмета є соціальна складова економіки.

Як навчальна дисципліна соціальна економіка орієнтована на комплекс знань, вмінь та компетенцій, а також механізми щодо їх застосування у практичній діяльності. Як наукова галузь соціальна економіка включає онтологічну, гносеологічну та аксеологічну складові. Онтологічна складова показує сторони суспільного життя, яких торкається соціальна економіка. Гносеологічна складова – розкриває систему понять, та методів, за допомогою яких відбираються, узагальнюються та упорядковуються соціальні факти. Аксеологічна складова – на основі історико-порівняльного аналізу та вивчення громадської думки демонструє цінність соціальної економіки для суспільства та для людини.

Концепція навчальної дисципліни передбачає розуміння студентами основних принципів, парадигм, моделей і практичне засвоєння ключових напрямів соціальної економіки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

предмет, мету та задачі соціальної економіки;

принципи, об'єкти і суб'єкти соціальної економіки;

закономірності та принципи розвитку соціальної інфраструктури;
структуру соціальної сфери: галузі та види діяльності;
елементи системи соціального захисту громадян України;
роль соціального партнерства у вирішенні соціальних проблем;
роль та функції соціального страхування;
інструменти та шляхи фінансування програм соціальної політики;
шляхи зменшення бідності як соціально-економічної категорії;
сутність поняття "інвалідність", правові критерії інвалідності;
джерела фінансування соціальної сфери;
сутність поняття "економічно активне населення";
методи управління соціально-трудовими конфліктами;
напрямки реформування пенсійної системи;
методи та інструменти прогнозування розвитку соціальної сфери;
пріоритетні напрямки розвитку соціальної економіки в Україні;

вміти:

проводити теоретичний, конкретно-історичний та емпіричний аналіз ситуацій і процесів у межах соціального регулювання суспільства;

користуватися нормами чинного законодавства, нормативно-правової бази для вирішення конкретних соціальних питань, потреб практичної соціальної роботи;

якісно та кількісно досліджувати причинно-наслідкові зв'язки та взаємозв'язки соціально-економічних процесів у ринкових умовах;

володіти науково-методичними підходами для аналізу стану соціальної економіки країни;

визначати можливості та подальші перспективи розвитку соціальної економіки країни;

аналізувати основні тенденції у вітчизняній та світовій соціальній політиці та визначити шляхи й умови її успішної реалізації на Україні;

орієнтуватися в різноманітності моделей та типів соціальної політики різних напрямків у відповідності до основної функції держави;

використовувати нормативно-правову базу для прийняття управлінських рішень у соціальній сфері;

приймати оптимальні рішення при реалізації конкретних завдань соціальної економіки.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
CE* 1	Здійснювати моніторинг та діагностику соціальної економіки і політики та її інституційної бази	Усвідомлювати особливості формування та розвитку соціальної економіки держави та визначати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні принципів соціальної справедливості
		Здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики системи соціального захисту населення та його окремих категорій
		Планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів державної економіки щодо фінансування соціальної сфери та інфраструктури
CE 2	Здійснювати діагностику та оцінку ефективності заходів щодо захисту соціально населення	Здійснювати діагностику системи соціального захисту відповідно до вимог законодавства
		З'ясувати фактори та передумови виникнення соціально-трудоових конфліктів та їх наслідки, розробляти шляхи їх врегулювання
		Здійснювати соціальну діагностику суспільства за допомогою соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів
		Здійснювати оцінку ефективності пенсійного забезпечення населення

* Соціальна економіка.

Структура складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікації України наведена в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки

Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки

1.1. Сутність соціальної економіки. Еволюція економічних систем. Соціальні функції економіки.

Сутність поняття, суб'єкти, задачі, принципи соціальної економіки. Соціальні функції економіки, напрями соціалізації діяльності.

Власність як основоположна складова економічної системи. Концепція соціального ринкового господарства. Класифікація суспільного виробництва з погляду відносин експлуатації людини.

1.2. Соціальна політика як складова соціальної економіки, суб'єкти і об'єкти соціальної політики.

Поняття та мета соціальної політики. Об'єкти і суб'єкти (держава, суспільство, політичні партії, громадські організації тощо) соціальної політики, їх характеристика.

1.3. Інститути й інструменти соціальної політики. Соціальні функції держави в умовах соціалізації економіки.

Головні соціальні інститути – держава, ринок, сім'я. Держава як соціальний інститут. Функції держави як координуючого інституту соціальної політики (гаранта, регулятора, захисника, контролера тощо). Інструменти соціальної політики: оподаткування; фінансові трансфери; безготівкова допомога; соціальні послуги; заборона або обмеження певних дій; консультування, заохочення бажаної діяльності; інформування про наслідки, які може спричинити та чи інша діяльність; правові статуси тощо.

1.4. Соціальна справедливість у соціальній економіці критерій соціальної політики.

Соціальна справедливість як критерій соціальної економіки. Егалітарна та елітарна рівність. Основні напрями соціальної економіки і їх характеристика.

1.5. Діагностика соціальної безпеки.

Орієнтація на задоволення потреб людини як умова забезпечення національної безпеки. Національні інтереси України в соціальній сфері.

Показники рівня соціальної безпеки: рівень зайнятості населення, рівень (норма) безробіття, мінімальна погодинна заробітна плата, питома вага зайнятих, що отримують плату на рівні неоподаткованого мінімуму, індекс людського розвитку, розрив між прибутками груп населення та інші.

Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах

2.1. Характеристика моделей соціальної політики в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Моделі соціальної політики в сучасному суспільстві: ліберальна, корпоративна, суспільна; "бісмаркова" і "беверіджська"; ліберальна, соціал-демократична, консервативна та католицька тощо. Досвід соціального забезпечення інших країн.

2.2. Соціальна структура українського суспільства. Причини загострення соціальних проблем.

Соціально-класова структура суспільства, її елементи. Класифікація стратифікаційно-класових систем. Сучасні класові системи.

2.3. Формування моделі соціальної політики в Україні та суперечності соціально-економічного розвитку.

Передумови соціалізації економіки в Україні; проблеми та суперечності вибору моделі соціальної політики в Україні.

Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності

3.1. Соціальні стандарти та нормативи, їх характеристика

Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної економіки. Основні державні соціальні гарантії: мінімальний розмір заробітної плати; мінімальний розмір пенсії за віком; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

3.2. Прожитковий мінімум як основа реалізації соціальних гарантій.

Нормативно-правова база визначення рівня доходу, що дає право на державну допомогу. Розмір державної допомоги. Прожитковий мінімум як основа визначення і реалізації мінімальних соціальних гарантій держави. Закон України "Про прожитковий мінімум".

3.3. Бідність як соціальне явище. Проблеми диференціації населення.

Концепції відносної і абсолютної бідності. Методика комплексної оцінки бідності. Система показників бідності: щодо масштабів бідності в країні; щодо розшарування серед бідного населення; щодо бідності в регіонах.

3.4. Напрями боротьби з бідністю. Світовий досвід.

Причини бідності. Склад бідних в Україні та в світі, сучасні тенденції та зміни. Роль соціальних служб у вирішенні проблем бідності. Напрями боротьби з бідністю. Світовий досвід.

Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці

4.1. Соціальна сфера та її складові у вирішенні соціальних проблем.

Соціальна сфера як важливий інтегральний об'єкт соціальної економіки, її роль у вирішенні соціальних проблем. Інтегральні показники продуктивності функціонування соціальної сфери: демографічний стан суспільства, диференціація населення за майновою ознакою, поляризація доходів, безробіття тощо. Структура соціальної сфери і соціальної інфраструктури.

4.2. Планування розвитку соціальної сфери.

Сутність та методи державного планування розвитку соціальної сфери.

4.3. Особливості фінансування соціальної сфери.

Криза соціальної сфери та її характеристики. Стабільне фінансування соціальних галузей як пріоритет державної економіки.

Змістовий модуль 2

Система соціального захисту населення в соціальній економіці

Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій

5.1. Принципи побудови системи соціального захисту в соціальній економіці.

Сутність категорії "соціальний захист" як важливої складової соціальної економіки. Принципи, на яких будується система соціального захисту. Характеристика основних складових соціального захисту населення. Історія розвитку соціальної допомоги та підтримки. Вітчизняний історичний досвід державного, суспільного і приватного захисту.

5.2. Соціальний захист як система.

Етапи розвитку системи соціального захисту в світі. Соціальний захист як система. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту. Організаційно-правова структура системи соціального захисту.

Соціальне страхування та соціальний ризик. Види і засоби соціального страхування. Міжнародні норми соціального страхування. Система державного соціального страхування.

5.3. Соціальний захист найбільш вразливих верств населення.

Соціально вразливі верстви населення, їх характеристика. Оцінка сучасного стану захищеності найбільш вразливих категорії населення в Україні. Форми та заходи соціального захисту вразливих верств населення. Державна молодіжна економіка. Державна допомога сім'ям з дітьми та її види. Сім'я з дітьми, малозабезпечена сім'я з дітьми, неблагополучна сім'я, сім'я соціального ризику. Неповні та багатодітні сім'ї. Форми соціального захисту багатодітних матерів та неповних сімей.

5.4. Захист і соціально-трудова реабілітація інвалідів

Система соціального захисту інвалідів: пенсійне обслуговування; соціальні допомоги; реабілітаційні програми та заходи щодо активізації життєдіяльності інвалідів. Поняття реабілітації. Індивідуальна програма реабілітації, соціально-трудова реабілітації і адаптація. Пенсійне забезпечення інвалідів. Гарантії працевлаштування інвалідів. Професійна підготовка або перепідготовка інвалідів Підбір робочого місця.

Розвиток нетрадиційних, гнучких форм зайнятості інвалідів. Чинна система квотування робочих місць. Національної програми професійної реабілітації та зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями. Нагальні проблеми, які потребують посилення захисту інвалідів та шляхи їх вирішення.

Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)

6.1. Сутність категорії "економічно активне населення"

Характеристика категорій "економічно активне населення" та "економічно неактивне населення". "Економічно активні бідні".

6.2. Система соціального захисту економічно активного населення.

Складові системи соціального захисту ЕАН – норми та гарантії.

6.3. Гарантії в оплаті праці як елемент соціального захисту найманих працівників. Мінімальна заробітна плата.

Функції заробітної плати як важливої соціально-економічної категорії. Мінімальні гарантії в оплаті праці як елемент соціального захисту найманих працівників: мінімальна зарплата, мінімальні розміри ставок (окладів), дотримання прав відносно оплати праці, обмеження розміру відрахувань із зарплати, індексація зарплати та компенсація втрати частки зарплати у зв'язку з затримкою її виплати тощо. Мінімальна заробітна плата і її місце в системі соціального захисту.

6.4. Зайнятість населення та безробіття. Мобільність робочої сили.

Поняття та види зайнятості та безробіття. Сегментація ринку праці. Мобільність як процес переміщення робочої сили на ринку праці. Державні гарантії щодо зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів.

Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вирішенні

7.1. Соціально-трудова конфлікт у системі соціальних протиріч.

Поняття соціально-трудова конфлікту. Конфліктна ситуація. Суб'єкти або сторони колективного трудова спору. Об'єкти чи предмет колективного трудова спору.

7.2. Методи управління соціально-трудова конфліктами.

Сутність, причини, функції і різновиди соціально-трудова конфліктів. Переговори та посередництво у вирішенні конфліктів соціально-трудова характеру.

7.3. Процесуальні аспекти в розв'язанні соціально-трудова конфліктів.

Закон України "Про порядок розв'язання колективних трудова спорів (конфліктів)". Момент виникнення трудова спору. Вимоги найманих працівників. Процедура розгляду колективних трудова спорів. Примирні процедури. Примирна комісія, трудова арбітраж, незалежний посередник і Національна служба посередництва і примирення. Страйки як крайній захід колективних трудова суперечок, їх сутність, різновиди і проблеми врегулювання.

7.4. Соціальне партнерство та його роль у вирішенні соціально-трудова конфліктів.

Поняття, принципи, завдання та функції соціального партнерства. Роль соціального партнерства у вирішенні соціально-трудова конфліктів.

Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні

8.1. Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду.

Пенсія як державна виплата. Пенсійне забезпечення в Україні і його сучасні проблеми. Пенсійний фонд України. Основні завдання Пенсійного фонду. Суб'єкти пенсійного забезпечення.

8.2. Види пенсій як соціально-економічної категорії та критерії їх призначення.

Види пенсій та їх характеристика (трудова та соціальні). Критерії призначення пенсій в Україні.

8.3. *Зміст та завдання реформування пенсійної системи в Україні.*
 Багаторівнева система пенсійного забезпечення. Перший рівень – солідарна система; другий рівень – обов'язкова накопичувальна система; третій рівень – додаткова або добровільна накопичувальна система.

Недержавні пенсійні фонди: види, значення, роль.

8.4. *Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення.*

Пенсійний вік у різних країнах. Пенсійні схеми недержавних фондів соціального забезпечення. Досвід пенсійної реформи у різних країнах світу.

4. Структура навчальної дисципліни

З самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		лекційні	практичні,	семінарські	самостійна		робота, підготовка до занять	лекційні	практичні,
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Змістовий модуль 1									
Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки									
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки	14	2	2	10	18	2	2	14	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах	16	2	2	10	18	2	2	14
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності	16	2	2	10	18	2	2	14
Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці	14	2	2	10	18	2	2	14
Разом за змістовим модулем 2	60	8	8	40	72	8	8	56
Змістовий модуль 2								
Система соціального захисту населення в соціальній економіці								
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	16	4	4	10	19	2	2	15
Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)	14	2	2	10	19	2	2	15
Тема 7. Урегулювання соціально-трудоових конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вирішенні	14	2	2	10	20	2	2	16
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	16	4	4	10	20	2	2	16
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12	40	78	8	8	62
Усього годин за модулем	120	20	20	80	150	16	16	118

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких

студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки			
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки	<p style="text-align: center;"><i>Семінарське заняття 1</i></p> 1. Соціальні функції економіки. Вплив соціальної економіки на розвиток соціуму, політики і культури. 2. Соціальна економіка як фактор життєдіяльності людини та механізм захисту життєвих інтересів людини. 3. Соціальна економіка та соціальна безпека держави й особистості. 4. Соціальна справедливість як критерій соціальної економіки	2	Основна: [3; 5; 9; 19]. Додаткова: [30; 38; 39].
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності	<p style="text-align: center;"><i>Семінарське заняття 2</i></p> 1. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної економіки. Сучасний стан її нормативно-правового забезпечення. 2. Проблема бідності та її розповсюдження в Україні та в світі. 3. Прожитковий мінімум як соціальний норматив. 4. "Європейська соціальна хартія (переглянута): практика застосування в Україні"	2	Основна: [5; 8; 9; 12]. Додаткова: [25 – 28]

1	2	3	4
Змістовий модуль 2			
Система соціального захисту населення в соціальній економіці			
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	<i>Семінарське заняття 3</i> 1. Етапи розвитку системи соціального захисту в Україні та в світі. 2. Соціальний захист як система, її об'єкти і суб'єкти. 3. Соціальне страхування, його види та соціальний ризик. 4. Порівняльна оцінка соціального захисту населення України та країн ЄС	2	Основна: [5; 8; 9; 12]. Додаткова: [25 – 28]
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	<i>Семінарське заняття 4</i> 1. Людина похилого віку в сучасному суспільстві. Система пенсійного забезпечення. 2. Соціальні пільги пенсіонерів в Україні та світі. 3. Багаторівнева пенсійна система: переваги та недоліки. 4. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні	2	Основна: [2; 3; 5; 9; 15; 17; 18]. Додаткова: [34; 38; 39]

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, виконання завдань з їх обговоренням, виконання контрольних робіт, їх перевірку і оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки	<i>Завдання 1.</i> Обчислення індексів розвитку людського потенціалу (за методологією програми розвитку ООН). <i>Завдання 2.</i> Ділова гра "Обґрунтування моделі соціальної економіки та політики для України". Вирішення задач за методикою оцінювання бідності та ін.	2	Основна: [3; 5; 9; 19]. Додаткова: [30; 38; 39]
	<i>Завдання 3.</i> Вирішення задач щодо розвитку соціальної сфери та інфраструктури; розрахунок розміру номінальних і реальних доходів на душу населення; оцінювання зміни структури доходів за декілька років; аналіз динаміки номінальної і реальної заробітної плати	2	Основна: [3; 5; 9; 18]. Додаткова: [38; 39]
Змістовий модуль 2 Система соціального захисту населення в соціальній економіці	<i>Завдання 4.</i> Практичне заняття. Розрахунок: рівнів економічної активності, зайнятості і безробіття; показників навантаження зайнятого населення населенням у непрацездатному віці та економічно неактивним населенням зі складу трудових ресурсів; показників нерівномірності розподілу зайнятого населення і безробітних	2	Основна: [1; 4; 11; 16; 19]. Додаткова: [23 – 25]
	<i>Завдання 5.</i> Ситуаційні вправи, кейси. Розв'язання та обґрунтування своєї позиції щодо вирішення конфліктів	2	Основна: [10]
	<i>Завдання 6.</i> Практичне заняття. Вирішення ситуаційних вправ по оцінюванню стану соціального розвитку колективу, розв'язання задач за умовами праці	2	[Основна: [5; 8; 9; 12]. Додаткова: [25 – 28]

1	2	3	4
	<p><i>Завдання 7.</i> Практичне заняття.</p> <p>Розрахунок середнього розміру призначеної місячної пенсії за всією сукупністю пенсіонерів.</p> <p>Оцінювання впливу на зміну середнього розміру пенсії: підвищення розмірів пенсії кожної категорії пенсіонерів; зміни чисельності пенсіонерів у складі групи</p>	2	<p>Основна: [2; 3; 5; 9; 15; 17; 18].</p> <p>Додаткова: [34; 38; 39]</p>

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1 Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки

Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)

Завдання 1 (діагностичне).

Визначити рівень економічної активності населення в працездатному віці та показати його структуру в табл. 6.2.

Чисельність населення регіону на кінець року становила 6 300 тис. осіб, із них 62 % – населення в працездатному віці.

Усього зайнято в економіці 2 001 тис. осіб, в тому числі осіб старшого віку і підлітків – 168 тис. осіб.

Чисельність безробітних за методологією МОП – 217 тис. осіб, зокрема в працездатному віці – 203 тис. особи.

Таблиця 6.2

Показники для розрахунків

Назва показника	Розрахунок
1	2
Показники чисельності, тис. осіб	
1. Чисельність населення, усього	
2. Чисельність населення в працездатному віці	

1	2
3. Чисельність зайнятих, усього	
4. Чисельність зайнятих в працездатному віці	
5. Чисельність безробітних, усього	
6. Чисельність безробітних в працездатному віці	
7. Чисельність економічно активного населення, усього	
8. Чисельність економічно активного населення в працездатному віці	
Показники зайнятості	
1. Рівень зайнятості, усього	
2. Рівень зайнятості в працездатному віці	
3. Рівень безробіття, усього	
4. Рівень безробіття в працездатному віці	
5. Рівень економічної активності населення, усього	
6. Рівень економічної активності населення в працездатному віці	

Змістовий модуль 2

Система соціального захисту населення в соціальній економіці

Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні

Завдання 1.

За даними, наведеними в табл. 6.3, визначити середній розмір призначеної місячної пенсії всіх пенсіонерів і проаналізувати її динаміку. Оцінити вплив на зміну середнього розміру пенсії: а) підвищення розмірів пенсії кожної категорії пенсіонерів; б) зміни кількості пенсіонерів у кожній групі.

Таблиця 6.3

Чисельність пенсіонерів і середній розмір місячної пенсії

Вид пенсії	Чисельність пенсіонерів, тис. осіб			Середній розмір призначеної пенсії, у. о.		
	1 рік	2 рік	3 рік	1 рік	2 рік	3 рік
1	2	3	4	5	6	7
За віком	10 558	10 473	10 414	1850,9	1860,1	1869,3
За інвалідністю	1 923	1 978	2 005	1053,1	1061,2	1069,3

1	2	3	4	5	6	7
У разі втрати годувальника	1 168	1 153	1 155	2739,5	2744,3	2749,0
За вислугу років	464	493	517	961,1	2972,1	2979,7
Соціальна	422	424	429	1028,0	1033,0	1038,1

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 67 % (80 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (120 годин).

У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до модульного контролю (колоквіуму).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною

спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки				
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: 1. Актуальність соціальних проблем. 2. Рівень життя як об'єкт соціального спостереження. Загальне оцінювання рівня життя	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [3; 5; 9; 19]. Додаткова: [30; 38; 39]
Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах	Пошук та огляд літературних джерел за тематикою: 1. Міжнародні організації з прав людини: ООН, МОП, ЮНЕСКО. 2. Загальна Декларація прав людини. Її зміст та сутність	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [3; 5; 9; 14]. Додаткова: [29; 31; 34; 39]
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [5; 8; 9; 12]. Додаткова: [25 – 28]
Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: 1. Споживання населення та його законодавче регулювання	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [3; 5; 9; 18]. Додаткова: [38, 39]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
	2. Обслуговування та фінансування житлово-комунального комплексу. 3. Міжнародна система показників у сфері освіти.			
Усього за змістовим модулем 1		40		
Змістовий модуль 2				
Система соціального захисту населення в соціальній економіці				
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	Пошук та огляд літературних джерел за тематикою: 1. Види та засоби соціального страхування. 2. Міжнародні норми соціального страхування. 3. Напрями реформування системи соціального захисту України. 4. Працевлаштування молоді. Проблеми та перспективи. 5. Причини зростання масштабів інвалідності	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [5; 8; 9; 12]. Додаткова: [25 – 28]
Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: 1. Працевлаштування молоді. Проблеми та перспективи. 2. Колективний договір як основа соціальної захищеності працюючих	10	Захист проекту	Основна: [1; 4; 11; 16; 19]. Додаткова: [23 – 25]
Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вирішенні	Пошук та огляд літературних джерел за тематикою: 1. Міжнародний досвід урегулювання соціально-трудова конфліктів. 2. Психологічні аспекти конфліктної ситуації	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [10]. Додаткова: [24; 36; 39]
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	Пошук та огляд джерел за заданою тематикою: 1. Людина похилого віку в сучасному суспільстві. 2. Трирівнева пенсійна система: переваги та недоліки	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [2; 3; 5; 9; 15; 17; 18]. Додаткова: [34; 38; 39]
Усього за змістовим модулем 2		40		
Усього		80		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1 Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки

Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки

1. Поняття і визначення термінів "соціальні потреби" й "соціальні відносини".
2. Сутність категорій "соціальне управління" й "соціальна економіка".
3. Соціальна економіка та її зв'язок з економічною політикою держави.
4. Об'єкти й суб'єкти соціальної економіки в економічній системі соціально орієнтованого спрямування.
5. Принципи і механізми реалізації соціальної економіки.
6. Етапи генезису соціальної держави.
7. Роль держави та її інститутів у процесі розроблення й реалізації соціальної політики.
8. Соціальне партнерство та його роль у вирішенні соціальних проблем.

Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах

1. Особливості соціальної економіки та політики у командно-адміністративній системі.
2. Особливості соціальної економіки та політики у ринковій системі.
3. Моделі соціальної політики в державах з ринковою економікою.
4. Наслідки та причини загострення соціальних проблем в Україні в результаті реформ.
5. Проблеми вибору моделі соціальної економіки в Україні.
6. Назвіть пріоритетні напрями соціальної економіки України в перехідний до ринку період.

Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності

1. Поняття соціальних нормативів та їх групи.
2. Система державних соціальних стандартів і нормативів в Україні.
3. Основні законодавчі та нормативні акти, що регулюють соціальні відносини.
4. Поняття "прожитковий мінімум", "межа малозабезпеченості", "мінімальний споживчий бюджет".

5. Бідність та показники її вимірювання.
6. Масштаби бідності в Україні.
7. Причини появи та прогресування бідності в Україні.

Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці

1. Соціальна сфера та її роль у вирішенні соціальних проблем.
2. Галузі соціальної сфери.
3. Джерела фінансування соціальної сфери.
4. Сутність державного планування розвитку соціальної сфери.
5. Суб'єкти фінансового забезпечення розвитку соціальної сфери.
6. Зміни у структурі джерел фінансування у разі переходу до ринку.
7. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери.
8. Сучасний стан і проблеми розвитку соціальної сфери в Україні.

Змістовий модуль 2

Система соціального захисту населення в соціальній економіці

Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій

1. Необхідність соціального захисту в умовах соціальної економіки.
2. Соціальний захист як важлива складова соціальної економіки.
3. Принципи, на яких будується система соціального захисту та соціальне забезпечення.
4. Кого відносять до соціально вразливих категорій населення?
5. Що означає диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення?
6. Державна молодіжна економіка як складова соціальної економіки і її напрями.
7. Які ви знаєте гарантії соціального захисту молодих громадян?
8. Як здійснюється фінансування молодіжної соціальної економіки?
9. Назвіть види державної допомоги сім'ям з дітьми та її розміри.
10. Форми і методи медико-соціальної реабілітації інвалідів.
11. Правові засади і основні складові соціального захисту інвалідів в Україні.
12. Гарантії працевлаштування інвалідів.
13. Реабілітаційні програми і заходи щодо активізації життєдіяльності інвалідів.
14. Пенсійне забезпечення інвалідів.

Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)

1. Визначення категорії "економічно активне населення" та необхідність його соціального захисту.
2. Схема соціального захисту економічно активного населення.
3. Компенсації та гарантії під час втрати роботи.
4. Перелік видів допомоги для безробітних та порядок їх надання в Україні.
5. Мінімальна заробітна плата та її гарантії в системі соціального захисту.
6. Порядок індексації заробітної плати працюючих.
7. Перелік видів допомоги для безробітних у розвинутих країнах.

Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вишенні

1. Соціально-трудова конфлікт, його сутність і місце в системі соціальних протиріч.
2. Різновиди соціально-трудова конфліктів, їх причини та функції.
3. Методи управління соціально-трудова конфліктами, які сприяють їх подоланню.
4. Посередництво і головні умови досягнення успіху в переговорах.
5. Страйки як крайній захід колективних трудова суперечок, їх суть, різновиди і проблеми врегулювання та вирішення.
6. Соціальне партнерство, його примирна функція в досягненні злагоди в колективному трудовому спорі (конфлікті).
7. Технології регулювання колективних трудова суперечок і конфліктів.

Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні

1. Солідарна пенсійна система.
2. Які види пенсій ви знаєте?
3. Які критерії призначення пенсій?
4. Проблеми пенсійної системи в Україні.
5. Мета, напрями і завдання пенсійної реформи.
6. Державне пенсійне страхування.
7. Що таке недержавні пенсійні фонди?
8. Трирівнева пенсійна система.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та також захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультаційної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповіді) і групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальна презентація виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних методів навчання, серед яких: ділові ігри, рольові ігри, тренінги, семінари в активній формі, розгляд кейсів, модерації (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1 Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки	
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки	Проблемна лекція з питання "Соціальна економіка як актуальний напрям глобалізації суспільства"; ділова гра; презентація роботи в малих групах
Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах	Семінар-дискусія з питання "Соціальна економіка та соціальна справедливість"; презентація роботи в малих групах

1	2
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності	Проблемна лекція з питання "Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної економіки в Україні"; семінар-дискусія з питання "Рівень життя населення"; презентація роботи в малих групах. Банк візуального супроводження "Методика оцінювання рівня бідності в Україні"
Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці	Проблемна лекція з питання "Структура доходів населення та її планування"
Змістовий модуль 2 Система соціального захисту населення в соціальній економіці	
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	Проблемна лекція з питання "Об'єкти соціального захисту та його межі"; семінар-дискусія з питання "Соціальний ризик та його страхування"; міні-лекція з питання "Сучасний стан соціального обслуговування інвалідів"
Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення	Проблемна лекція з питання "Рівень життя економічно активного населення"; презентація роботи в малих групах; мозкова атака під час вирішення практичних завдань
Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вишенні	Кейс-метод "Розв'язання та вирішення конфліктів"
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	Проблемна лекція з питання "Соціальний захист пенсіонерів в Україні"; презентація роботи в малих групах

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом

основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені у науці та мають актуальне значення для теорії й практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться: як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не перебільшують 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку "бажано викладати повноформатною лекцією, аби не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами (міні-лекціями), між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання.

Банки візуального супроводження сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності (табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки	<i>Завдання 1.</i> Обчислення індексів розвитку людського потенціалу	Робота в малих групах, презентація
Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах	<i>Завдання 2.</i> Ділова гра "Обґрунтування моделі соціальної економіки та політики для України". Вирішення задач за методикою оцінки бідності та ін.	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, метод сценаріїв, презентації

1	2	3
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності	<i>Завдання 3.</i> Семінарське заняття. Кейси	Семінар-дискусія, робота в малих групах, презентація
Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці	<i>Завдання 4.</i> Практичне заняття (вирішення розрахункових і ситуаційних задач)	Робота в малих групах, презентація результатів
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	<i>Завдання 5.</i> Семінарське заняття	Семінар-дискусія, робота в малих групах
Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)	<i>Завдання 6.</i> Практичне заняття (вирішення розрахункових і ситуаційних задач)	Робота в малих групах, презентація результатів
Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вишенні	<i>Завдання 7.</i> Ситуаційні вправи, кейси. Розв'язання та обґрунтування своєї позиції щодо вирішення конфліктів	Мозкова атака, робота в малих групах, презентація
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	<i>Завдання 8.</i> Практичне заняття (вирішення розрахункових і ситуаційних задач)	Робота в малих групах, презентація

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Ділова гра – це комплексний методичний прийом навчання, при якому студенти в першу чергу розглядають процес прийняття рішення. Методична мета ділової гри полягає переважно в тренуванні навичок і в експериментуванні з прийняттям рішень і, насамперед, з їх наслідками, а також у знаходженні стратегій вирішення проблеми.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, міні-тренінгів, проектних работ. Презентації можуть бути як індивідуальні (виступи одного студента), так і колективними (виступи двох та більше студентів).

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний залік з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. **Заліки** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, загальна

оцінка за дисципліною розраховується як середньоарифметична за двома модулями.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Контрольна робота (колоквіум) проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами,

вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну незалежну оцінку проблемних питань;
вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;
застосування аналітичних підходів;
якість і чіткість викладення міркувань;
логіка та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;
самотійність виконання роботи;
грамотність подачі матеріалу;
використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;
оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Залік виставляється за сумою балів набраних за результатами поточного контролю. Загальна кількість балів за результатами всіх видів контролю максимальна для отримання заліку за дисципліною – 100 балів, мінімальна – 60 балів.

Студент не допускається до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за змістовні модулі впродовж семестру в сумі не перевищуватиме 59 балів, а також якщо студент немає жодної оцінки з поточного модульного контролю.

Бали, отримані за колоквіуми (дві контрольні роботи) (максимальна кількість балів – 40), додаються до балів за поточну успішність (мінімальна кількість балів – 30). Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Зразок завдання до колоквіуму за модулем 2

Завдання 1. Охарактеризуйте проблеми соціальної економіки України, побудуйте їх ієрархію.

Завдання 2. Дайте визначення системі соціального захисту. Охарактеризуйте систему соціального захисту персоналу на конкретному підприємстві, визначте її відповідність потребам сучасного суспільства.

Завдання 3. У звітному році проводилося соціологічне обстеження доходів населення країни, в результаті якого населення було згруповано

за рівнем сукупного доходу на родину (табл. 10.1). Середня родина складається з 3-х осіб.

Необхідно визначити: медіанний рівень середньодушового доходу на умовного дорослого; межу бідності та межу злиденності; розрахувати рівень бідності; розрахувати глибину бідності; сукупний та середній дефіцит доходів бідного населення.

Таблиця 10.1

Результати обстеження сукупного доходу населення

Група населення	Чисельність групи, млн осіб	Сукупний дохід на родину, ум. од.
1	4,45	467,5
2	19,5	560,9
3	4,5	1 350
4	14,7	4 712,8
5	7,3	5 555
6	2,0	6 800

Завдання 4. Використовуючи закон Оукена, розрахуйте на скільки відсотків зміниться рівень безробіття протягом року, якщо при потенційному ВВП 1 400 млрд грн, фактичний ВВП на початок року складав 1 330 млрд грн, а на кінець року – 1 295 млрд грн. Природний рівень безробіття становить 5 %.

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за усі завдання.

перше питання – 4 бали;

друге питання – 6 бали.

третє завдання – 6 балів.

четверте завдання – 4 балів.

Загальна кількість балів за колоквиум складає 20.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей					
				Форми контролю	Максимальний бал				
1	2	3	4	5	6				
Змістовий модуль 1. Соціалізація економіки. Інституційна база соціальної економіки									
CE 1	Визначати пріоритети розвитку суспільства	1	Ауд.	2	Практичне заняття (семінар)	Сеінарське заняття. 1. Соціальні функції економіки. Вплив соціальної економіки на розвиток соціуму, політики і культури. 2. Соціальна економіка як фактор життєдіяльності людини та механізм захисту життєвих інтересів людини. 3. Соціальна економіка та соціальна безпека держави й особистості. 4. Соціальна справедливість як критерій соціальної економіки	Активна участь у семінарському занятті, виступи	2	
			2	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Концептуальні основи соціальної економіки	Робота на лекції	1
		СРС		5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ		
		3	Ауд.	2		Сеінарське заняття	Сеінарське заняття. 1. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної економіки. Сучасний стан її нормативно-правового забезпечення. 2. Проблема бідності та її розповсюдження в Україні та в світі. 3. Прожитковий мінімум як соціальний норматив. 4. "Європейська соціальна хартія (переглянута): практика застосування в Україні"	Доповідь, активна участь	2
							Вирішення задач. Обчислення індексу людського розвитку	Активна участь	1

1	2	3	4	5	6			
CE 1	Здійснювати соціальний моніторинг	4	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	1
			Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах	Робота на лекції	1
		5	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	-
						1. Міжнародні організації з прав людини: ООН, МОП, ЮНЕСКО. 2. Загальна Декларація прав людини. Її зміст та сутність	Перевірка виконання	2
		5	Ауд.	1	Практичне заняття	1. Ділова гра "Обґрунтування моделі соціальної політики для України". 2. Вивчення класифікації моделей соціальної політики	Активна участь	1
						Контрольне опитування або контрольна робота		5
		5	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	1
						Підготовка до семінарського заняття		
						Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: міжнародна система показників у сфері освіти		
						Відвідування поточної консультації		
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				
				Відвідування поточної консультації				
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				
6	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ			
				Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Законодавство про охорону здоров'я. 2. Законодавство про охорону навколишнього середовища. 3. Трудове законодавство України. 4. Тенденції розповсюдження бідності в Україні і світі				

1	2	3	4	5	6	
CE 1 Визначати пріоритети розвитку суспільства	7	Ауд.	2	Практичне заняття Вирішення задач за методикою оцінки бідності: розрахунки рівня глибини бідності, рівня розшарування бідного населення та ін.	Доповідь, активна участь	1
		СРС	5	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Колективний договір як основа соціальної захищеності працюючих. 2. Порядок укладення колективного договору. Підготовка до контрольної роботи. Відвідування поточної консультації.	Перевірка ДЗ	1
CE 1 Здійснювати соціальний моніторинг	8	Ауд.	2	Лекція Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці	Робота на лекції	1
		СРС	5	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Споживання населення та його законодавче регулювання. 2. Обслуговування та фінансування житло-комунального комплексу. 3. Міжнародна система показників у сфері освіти. Відвідування поточної консультації	Перевірка ДЗ	
CE 1 Визначати пріоритети розвитку суспільства	9	Ауд.	2	Практичне заняття Вирішення задач щодо розвитку соціальної сфери та інфраструктури; розрахунок розміру номінальних і реальних доходів на душу населення; оцінка зміни структури доходів за декілька років; аналіз динаміки номінальної і реальної заробітної плати	–	1
					–	20
		СРС	5	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Відвідування поточної консультації	Перевірка ДЗ	1

1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 2								
Система соціального захисту населення в соціальній економіці								
СЕ 2	Здійснювати діагностику системи соціального захисту	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	Робота на лекції	1
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Підготовка до контрольної роботи. Підготовка до семінарського заняття. Відвідування поточної консультації	Перевірка ДЗ	
		11	Ауд.	2	Практичне заняття	Розрахунок: рівнів економічної активності, зайнятості і безробіття; показників навантаження зайнятого населення населенням у непрацездатному віці та економічно неактивним населенням зі складу трудових ресурсів; показників нерівномірності розподілу зайнятого населення і безробітних	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Види та засоби соціального страхування. 2. Міжнародні норми соціального страхування. 3 Напрями реформування системи соціального захисту України. 4. Працевлаштування молоді. Проблеми та перспективи. 5. Причини зростання масштабів інвалідності	Перевірка ДЗ	1
СЕ 2	Здійснювати діагностику системи соціального захисту	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій	Робота на лекції	1
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 1. Етапи розвитку системи соціального захисту в Україні та в світі. 2. Соціальний захист як система, її об'єкти і суб'єкти. 3. Соціальне страхування, його види та соціальний ризик. 4. Порівняльна оцінка соціального захисту населення України та країн ЄС	Доповідь, активна участь	2
		Ауд.	2	Семінарське заняття	Вирішення задач. Ситуаційні вправи, кейси	Активна участь	1	

1	2	3	4		5	6		
		5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Діагностика системи соціального захисту населення та його окремих категорій. Відвідування поточної консультації	Перевірка ДЗ	1		
СЕ 2	Здійснювати діагностику системи соціального захисту	13	Ауд.	1	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних вправ по оцінці стану соціального розвитку колективу, розв'язання задач за умовами праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
						Контрольне опитування або контрольна робота	–	5
		14	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: Взаємозв'язок політико-економічної нестабільності та бідності	Перевірка ДЗ	1
		15	Ауд.	1	Семінарське заняття	Відвідування поточної консультації	Перевірка ДЗ	
						2	Лекція	Тема 7. Урегулювання соціально-трудоових конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вирішенні
		1	Семінарське заняття	Семінарське заняття. 1. Людина похилого віку в сучасному суспільстві. Система пенсійного забезпечення. 2. Соціальні пільги пенсіонерів в Україні та світі. 3. Багаторівнева пенсійна система: переваги та недоліки. 4. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні	Активна участь, доповідь			
				1	Семінарське заняття	Вирішення задач. Ситуаційні вправи, кейси. Розв'язання та обґрунтування своєї позиції щодо вирішення конфліктів	Активна участь	1

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
		1	Практичне заняття	Презентація за темою, есе "Соціальний проект", стаття	захист, презентація	14		
		СРС	5	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття за наступними питаннями: 1. Міжнародний досвід урегулювання соціально-трудових конфліктів. 2. Психологічні аспекти конфліктної ситуації	–	1		
СЕ 2	Здійснювати оцінку ефективності пенсійного забезпечення населення	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	Робота на лекції	1
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою (тема 8). Підготовка до контрольної роботи	Перевірка ДЗ	
		17		2	Лекція	Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні	Робота на лекції	1
			Ауд.	1	Практичне заняття	1. Розрахунок середнього розміру призначеної місячної пенсії за всією сукупністю пенсіонерів. 2. Оцінка впливу на зміну середнього розміру: підвищення розмірів пенсії кожної категорії пенсіонерів; зміни чисельності пенсіонерів у складі групи	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
				1	Практичне заняття	Колоквіум 2 (комплексна контрольна робота)	–	20
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою: 1. Людина похилого віку в сучасному суспільстві. 2. Трирівнева пенсійна система: переваги та недоліки	–	1
Усього годин		120	Загальна максимальна кількість балів із навчальної дисципліни		100			
<i>із них</i>						–		
<i>аудиторні</i>		40	33 %	–	–			
<i>самостійна робота</i>		80	67 %	–	–			

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
3	9	3	23	13	6	5	24	
–				Презентація, есе, стаття				
–				14				

Примітка. T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю			Лекційне заняття	Практичне заняття	Домашнє завдання	Есе або презентація	Колоквіум	Поточні КР	Сума балів
Змістовий модуль 1	Тема 1	1–2 тиждень	–	2	1	–	–	–	3
	Тема 2	3–5 тиждень	1	4	–	–	–	5	9
	Тема 3	6–7 тиждень	1	1	1	–	–	–	3
	Тема 4	8–9 тиждень	1	1	1	–	20	–	23
Змістовий модуль 2	Тема 5	10–13 тиждень	2	4	2	–	–	–	13
	Тема 6	14 тиждень	1	–	–	–	–	5	6
	Тема 7	15 тиждень	1	3	1	14	–	–	19
	Тема 8	16-17 тиждень	2	1	1	–	20	–	24
Сума балів			–	–	–	–	–	–	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Безтелесна Л. І. Прогнозування та регулювання ринку праці України / Л. І. Безтелесна. – Рівне : НУВГП. – 2010. – 221 с.
2. Гайдуцький П. І. Фінансування соціальної економіки : навч. посіб. / П. І. Гайдуцький, О. Е. Подолева. – Київ : УАДУ, 1995. – 64 с.
3. Ганслі Теренс М. Соціальна економіка та соціальне забезпечення за ринкової економіки / М. Ганслі Теренс ; пер. з англ. О. Перепада. – Київ : Основи, 1996. – 240 с.

4. Гончарова С. Ю. Вивільнення найманих працівників: регіональні особливості / С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотнікова / Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 169 с.
5. Гончарова С. Ю. Соціальна економіка: навч. посіб. / С. Ю. Гончарова, І. П. Отенко. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2003. – 200 с.
6. Зомбарт В. Идеалы социальной политики / В. Зомбарт, пер. с нем. – Санкт-Петербург : Изд. Элби, 1996. – 132 с.
7. Кодекс законів "Про працю України" / Верховна Рада України. Офіц. вид. – Київ : Парлам. Вид., 2008. – 90 с.
8. Колот А. М. Соціальна економіка в умовах глобалізації та лібералізації економічних відносин: здобутки, втрати, тенденції / А. М. Колот // Демографія та соціальна економіка : наук.-екон. та сусп.-політ. журн. – Київ : ІДСД НАН України, 2008. – Вип. 1 (9). – С. 23–44.
9. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку : монографія / А. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 2010. – 251 с.
10. Конституція України / уклад. В. Кузнецов. – Харків : Фактор, 2006. – 132 с.
11. Кривоконь Н. І. Проблеми соціальної роботи та соціальної економіки в Україні : навч. посіб. / Н. І. Кривоконь. – Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. – 320 с.
12. Курило І. О. Соціально-економічна структура населення: еволюція, сучасність, трансформації : монографія / І. О. Курило. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2006. – 472 с.
13. Лібанова Е. М. Гнучкість та захищеність на ринку праці. Досвід України : монографія / Е. М. Лібанова, О. В. Макарова. – Київ : НАНУ, 2007. – 495 с.
14. Лібанова Е. М. Соціально-демографічна економіка в Україні у контексті принципів Програми дій МКНР (1994 р.) / Е. М. Лібанова, І. О. Курило // Демографія та соціальна економіка. – 2009. – № 2. – С. 12–27.
15. Лісогор Л. С. Якість трудового життя: чинники впливу та напрями покращення / Л. С. Лісогор // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 2 (18). – С. 43–52.
16. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз : монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 328 с.

17. Манцуров І. Г. Регулювання соціально-економічного розвитку України / І. Г. Манцуров, І. К. Бондар, Є. О. Бугаєнко // Регулювання соціально-економічного розвитку України : колективна монографія; за ред. І. Г. Манцурова. – Київ : ВД "Корпорація", 2010. – 195 с.

18. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України (1990 – 2001 р.р.). – Київ : Фінанси, 2001. – 212 с.

19. Населення України. Трудова еміграція в Україні : монографія / відпов. ред. Е. М. Лібанова. – Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2010. – 233 с.

20. Новак І. М. Соціальний розвиток регіонів України: оцінка та напрями зменшення диспропорцій : монографія / І. М. Новак. – Донецьк : Ін-т економіки пром-сті НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України, 2008. – 196 с.

12.2. Додаткова

21. Павлюк В. Д. Соціальна економіка: навч. посіб. / В. Д. Павлюк, М. І. Приступа, В. І. Старцун. – Хмельницький: ХНУ, 2006. – 214 с.

22. Семикіна Т. В. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига. – Київ : Фенікс, 2001. – 288 с.

23. Скуратівський В. А. Соціальна економіка : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – 2-ге вид., допов. та перероб. – Київ : Вид-во УАДУ, 2003. – 365 с.

24. Скуратівський В. А. Соціальні системи та соціологічні методи дослідження : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, М. Ф. Шевченко. – Київ : УАДУ, 1998. – 188 с.

25. Социальная политика : учебник / под общ. ред. Н. А. Волгина. – Москва : Изд-во "Экзамен", 2002. – 736 с.

26. Соціально-трудові відносини: проблеми та гармонізації : колективна монографія / М. В. Семикіна, З. В. Смутчак, С. Р. Пасєка та ін. – Кіровоград : КОД, 2012. – 432 с.

27. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – 2-ге вид. допов. і перероб. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 620 с.

28. Удотова Л. Ф. Соціальна статистика : підручник. / Л. Ф. Удотова. – Київ: КНЕУ, 2002. – 376 с.

29. Холостова Е. И. Социальная экономика : учеб. пособ. / Е. И. Холостова. – Москва : ИНФРА-М, 2001. – 204 с.

30. Шаульська Л. В. Управління людським та соціальним розвитком у регіонах України : монографія / Л. В. Шаульська, О. Ф. Новікова, О. І. Амоша. – Донецьк : Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2010. – 488 с.

31. Шевчук П. І. Соціальна економіка. / П. І. Шевчук. – Львів : Світ, 2003. – 400 с.

32. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і економіка : навч. посіб. / А. Г. Ягодка. – Київ : КНЕУ, 2000. – 212 с.

12.3. Інформаційні ресурси

33. Декларація МОП про основоположні принципи та права в сфері праці та механізм її реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ilo_principles.shtml.

34. Конвенція МОП про сприяння зайнятості та захист від безробіття № 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_182.

35. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020 р.р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www-mon.gov.ua/images/proekt2010_2020.doc](http://www.mon.gov.ua/images/proekt2010_2020.doc).

36. Про зайнятість населення : Закон України станом на 11 серпня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

37. Про оплату праці : Закон України № 108/95-ВР – [від 24.03.1995 р.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.

38. Про охорону праці : Закон України № 2694-XII – [від 14.10.1992 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

39. Про професійний розвиток працівників : Закон України № 4312-VI – [від 12.01.2012 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Соціальна економіка" за Національною рамкою кваліфікацій України

45

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Концептуальні основи соціальної економіки					
Здатність усвідомлювати особливості формування та розвитку соціальної економіки держави та визначати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні принципів соц. справедливості	Соціально-класова структура суспільства, її елементи. Соціально-економічна економіка держави. Поняття соціальної економіки	Основні передумови її формування, об'єкти і суб'єкти, інструменти і інститути соціальної економіки. Володіння методикою розрахунку індексу людського розвитку (ІЛР)	Здійснювати оцінку рівня людського розвитку та його складових; індексу людського розвитку з урахуванням гендерного фактора; показників розширення можливостей жінок, індексу злиденності та його складових	Презентувати результати розрахунків ІЛР та його складових для різних країн та регіонів; напрямки удосконалення соціальної економіки на рівні держави та регіонів	Відповідальність за ідентифікацію ключових проблем соціальної економіки та людського розвитку; за коректність і адекватність розрахунків ІЛР
Тема 2. Моделі соціальної політики в різних економічних системах					
Здатність визначати фактори, що впливають на розвиток соціальної економіки України в умовах ринкової економіки та аналізувати основні соціальні показники	Основні причини загострення соціальних проблем та форми їх прояву. Загальна декларація прав людини	Соціальна структура сучасного українського суспільства. Мінімально необхідні і максимально допустимі межі втручання держави у вирішення соціальних проблем. Визначення можливостей застосування тієї чи іншої моделі соціальної економіки в Україні	Опрацьовувати основні характеристики моделей соціальної економіки; визначати особливості моделі соціальної економіки в Україні	Презентувати результати вибору найбільш доцільної моделі соціальної економіки в сучасних умовах	Відповідальність за ідентифікацію особливостей та ключових проблем соціальної економіки України

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Державні соціальні стандарти. Проблема бідності					
Здатність використовувати нормативно-правове підґрунтя соціальної економіки для належної реалізації гуманітарної економіки щодо підвищення рівня життя населення	Засади формування соціальної економіки, нормативну базу соціальної економіки	Знання змісту та значення соціальних стандартів та нормативів, соціального законодавства, нормативно-правового забезпечення; державні соціальні гарантії. Основні державні соціальні гарантії: мінімальний розмір заробітної плати; мінімальний розмір пенсії за віком; неоподатковуваний мінімум доходів громадян; розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат	Використання соціальних нормативів як відправної точки формування соціальної економіки. Дослідження сучасного стану нормативно-правового забезпечення соціальної економіки	Презентувати результати дослідження щодо дотриманням законодавства про державні соціальні стандарти і нормативи та державні соціальні гарантії	Відповідати за коректність і адекватність розроблених заходів щодо нерозв'язаних проблеми нормативно-правового забезпечення соціальної економіки
Тема 4. Розвиток соціальної сфери в соціальній економіці					
Здатність планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів державної економіки щодо фінансування соціальної сфери та інфраструктури	Фінансування соціальних галузей державної економіки. Джерела фінансування соціальної інфраструктури	Знання структури соціальної сфери. Діяльність по забезпеченню ефективної зайнятості. Діяльність по формуванню доходів громадян. Діяльність по соціальному забезпеченню. Охорона здоров'я. Торгівля, громадське харчування. Житлово-комунальне господарство. Діяльність по екологічному захисту громадян. Культура та мистецтво	Володіння методами аналізу стану складових соціальної сфери та інфраструктури. Виконання розрахунків показників розвитку соціальної сфери	Презентувати результати дослідження щодо планування та фінансування розвитку соціальної сфери	Відповідати за коректність і адекватність розроблених заходів щодо планування та фінансування соціальної сфери та інфраструктури

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Соціальний захист населення та його категорій					
Здатність здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики системи соціального захисту населення та його окремих категорій	Сутність поняття моніторинг, страхування, страхових ризиків	Знання етапів розвитку системи соціального захисту. Соціальний захист як система, її об'єкти і суб'єкти. Організаційно-правова структура соціального захисту	Володіння принципами та методами побудови системи соціального захисту. Уміння проводити розрахунків у сфері соціального страхування та соціальних ризиків	Презентувати результати розрахунків щодо соціальних відрахувань за окремими видами державного соціального страхування	Відповідати за коректність та адекватність проведених розрахунків
Тема 6. Соціальний захист економічно активного населення (ЕАН)					
Здатність здійснювати діагностику системи соціального захисту економічно активного населення	Характеристика категорій "економічно активне" та "економічно неактивне" населення. Підприємницька діяльність та її роль у розвитку соціально орієнтованої економіки	Знання мінімальних гарантій в оплаті праці як елементу соціального захисту найманих працівників: мінімальна зарплата, мінімальні розміри ставок (окладів), відрахувань із зарплати, індексація зарплати та компенсація втрати частки зарплати тощо. Державні гарантії щодо зайнятості та перепідготовки кадрів	Здійснення розрахунків показників економічної активності, зайнятості та безробіття населення. Оволодіння методами аналізу рівня соціального захисту економічно активного населення	Презентувати результати дослідження щодо рівня соціального захисту економічно активного населення	Відповідати за коректність та адекватність проведених розрахунків
Тема 7. Урегулювання соціально-трудова конфліктів. Роль соціального партнерства в їх вирішенні					
Здатність з'ясувати фактори та передумови виникнення соціально-трудова конфліктів та їх наслідки. Розробляти шляхи їх врегулювання	Поняття конфлікту та конфліктної ситуації. Причини конфлікту та можливості його попередження	Сутність, причини, функції і різновиди соціально-трудова конфліктів. Закон України "Про порядок розв'язання колективних трудових спорів (конфліктів)". Переговори та посередництво у вирішенні конфліктів	Оволодіти технологією та ілюструвати прийоми щодо попередження виникнення соціально-трудова конфліктів та їх розв'язання	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо створення прийняттого соціально-психологічного клімату	Приймати ефективні управлінські рішення щодо попередження виникнення соціально-трудова конфліктів

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Пенсійна система та пенсійне забезпечення в Україні					
Здатність здійснювати діагностику системи пенсійного забезпечення відповідно до вимог законодавства	Пенсійне забезпечення в Україні і його сучасні проблеми	Пенсія як державна виплата. Пенсійний фонд України. Основні завдання Пенсійного фонду. Суб'єкти пенсійного забезпечення. Види пенсій та критерії їх призначення: Багаторівнева система пенсійного забезпечення	Вирішення задач по визначенню середнього розміру призначеної місячної пенсії. Оволодіння новими підходами щодо розрахунку недержавних пенсій	Презентувати результати дослідження щодо рівня пенсійного забезпечення населення	Відповісти за коректність та адекватність проведених розрахунків

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми практичних занять	16
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
7. Самостійна робота студентів	20
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	23
8. Індивідуально-консультативна робота	26
9. Методи навчання	26
10. Методи контролю	30
11. Розподіл балів, які отримують студенти	33
12. Рекомендована література.....	41
12.1. Основна	41
12.2. Додаткова	43
12.3. Інформаційні ресурси.....	44
Додатки.....	45

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

**Робоча програма
для студентів спеціальності 051 "Економіка"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Назарова** Галина Валентинівна
Гончарова Світлана Юріївна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *К. Л. Бикова*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 143 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*